

EXODUS

Inleiding op de wet

De morele, ceremoniële en burgerlijke wetten van Israël en hun betekenis voor christenen.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/exodus/inleiding-op-de-wet

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	De wijsheid en rechtvaardigheid van Gods wet	3 min	4
2	De wet is heilig, rechtvaardig en goed	4 min	5
3	De verschillende soorten wetten van Israël	1 min	7
4	Morele wetten weerspiegelen Gods karakter	3 min	8
5	Ceremoniële wetten en hun tijdelijke doel	5 min	10
6	Paulus en het Joodse vertrouwen op rituelen	2 min	12
7	Goed gedrag, genade en de rijke jongeman	3 min	13
8	Moraal boven rituele godsdienst	4 min	15
9	Voedsel, feestdagen en de sabbat	2 min	17
10	Burgerlijke wetten voor de staat Israël	4 min	18
11	Kerk en staat door de eeuwen heen	5 min	20
12	Reconstructionisme en de Bijbelse wet	3 min	22
13	Christenen in overheid en leger	3 min	23
14	De nummering van de Tien Geboden	3 min	25

15	De Tien Geboden gelezen en toegelicht	4 min	27
16	Verplichtingen tegenover God	2 min	30
17	De bijzondere verplichting tegenover ouders	2 min	31
18	De rechten van anderen en het hart	3 min	32
19	God als suzerein en Israël als vazal	4 min	34
	Om verder te lezen		35

1

De wijsheid en rechtvaardigheid van Gods wet

We komen nu bij een ander hoogtepunt in het boek Exodus, namelijk de wetgeving. Soms beschouwen christenen de wet niet als iets positiefs, maar de heiligen uit het Oude Testament deden dat beslist wel. David zei:

maar die zijn vreugde vindt in de wet van de HEERE en Zijn wet dag en nacht overdenkt.

PSALMEN 1:2

David zei:

Uw geboden maken mij wijzer dan mijn vijanden, want zij zijn voor eeuwig bij mij. Ik ben verstandiger dan al mijn leraren, want Uw getuigenissen zijn mij tot overdenking. Ik heb meer inzicht dan de ouderen, omdat ik Uw bevelen in acht genomen heb.

PSALMEN 119:98-100

Want de wet van God is de belichaamde morele wijsheid van God Zelf. En wij leven in een gekerstend deel van de wereld, waar de Bijbel honderden en honderden jaren lang in wezen de cultuur van de westerse beschaving heeft gevormd. Daarom vinden we de morele wijsheid van de Bijbel waarschijnlijk vanzelfsprekend.

Het lijkt misschien vanzelfsprekend: je pleegt geen moord. Het is vanzelfsprekend dat je geen overspel pleegt of steelt. Dat zijn vanzelfsprekende dingen. Maar voor ons zijn ze gedeeltelijk vanzelfsprekend door de invloed die de wet van God op ons heeft gehad. Misschien zouden mensen deze dingen uit zichzelf, in hun geweten, moeten weten zonder dat het hun wordt verteld. Maar veel oude godsdiensten, afgezien van de godsdienst van Israël, hadden geen specifieke morele regels die met hun godsdienst

verbonden waren. Hun godsdienst draaide om het brengen van offers aan hun goden, en hun goden stelden geen specifieke eisen aan de gerechtigheid van hun levenswijze. Dit was dus in zekere zin iets radicaals.

De Wet van Mozes was niet de allereerste keer dat zulke wetboeken werden gegeven. Zoals geleerden graag opmerken, vertonen de wetten van Hammurabi op veel punten overeenkomsten met de wetten van Mozes. Hammurabi heerste over Babylonië in Mesopotamië, waarschijnlijk in de achttiende eeuw voor Christus, enige tijd na Abraham maar vóór Mozes. Het is duidelijk dat mensen die kritiek hebben op de Bijbel graag willen suggereren dat Mozes zijn morele ideeën aan Hammurabi ontleende. Maar hoewel de inhoud van beide morele wetboeken elkaar gedeeltelijk overlapt en dat van Hammurabi blijkbaar ouder was, zijn er ook veel verschillen. Het is volkomen duidelijk dat Mozes niet gewoon de wetten van Hammurabi heeft overgenomen, ze heeft herschreven en heeft beweerd dat ze van God kwamen, zoals sommige mensen graag willen zeggen.

Hoewel de wetten van Hammurabi bijvoorbeeld veel vergelijkbare punten bevatten, hadden ze niet het volledige stelsel van gerechtigheid dat de wet van God had. In het wetboek van Hammurabi gingen eigendomsrechten bijvoorbeeld in veel gevallen boven mensenrechten. Ook hadden de rijken volgens het wetboek van Hammurabi bepaalde rechten die de armen werden ontzegd, terwijl er in Gods wet volledige gerechtigheid was. Het was een volmaakte gerechtigheid die later door de psalmdichters wordt bezongen. Zij zeggen dat er in God geen ongerechtigheid of onrecht is. Zijn wetten zijn volmaakt.

2

De wet is heilig, rechtvaardig en goed

Niet alleen de psalmdichters zeggen dat, maar het Nieuwe Testament zegt hetzelfde. We horen het van iemand als Paulus, van wie we het het minst verwachten, omdat we Paulus beschouwen als degene die het alternatief voor de wet heeft gebracht. De wet kwam door Mozes, maar genade en waarheid kwamen door Paulus. Nee, genade en waarheid kwamen eigenlijk door Jezus. Maar Jezus sprak ook veel over de wet en sprak er positief over. Hij sprak niet positief over de overleveringen van de oudsten,

die de Farizeeën bijna aan de wet gelijkgesteld hadden. Maar Jezus beschouwde de wetten van God nog steeds als geldige wetten. Niet alleen omdat God ze had geboden, maar omdat ze een ware maatstaf van gerechtigheid waren.

Hoewel het waar is dat wij, zoals dat heet, niet onder de wet zijn — en we zullen moeten bekijken wat die uitdrukking betekent, aangezien Paulus haar vaak gebruikt — is het duidelijk dat we nog steeds geacht worden het goede te doen. De Wet van Mozes belichaamt juist gedrag. Paulus zelf, die we gewoonlijk associëren met het minder belangrijk maken van de rol van de wet in het leven van de gelovige, doet in Romeinen hoofdstuk 7, vers 12 deze uitspraak:

Zo is dan de wet heilig, en het gebod is heilig en rechtvaardig en goed.

ROMEINEN 7:12

— hij bedoelt de wet van het Oude Testament —

Als iets heilig, rechtvaardig en goed is, zelfs naar de maatstaven van het Nieuwe Testament, dan lijkt het de moeite waard om er aandacht aan te besteden. Christenen worden immers geacht zich heilig, rechtvaardig en goed te gedragen. Wanneer we de Wet van Mozes lezen, lezen we dus wat volgens Paulus ongeveer het volmaaktste wetboek is dat een volk ooit zou kunnen hebben.

Dat is in feite precies wat Mozes een generatie later tegen hen zei, in het boek Deuteronomium. Hij vertelde Israël dat hun wetten de bewondering van de rest van de wereld zouden wekken. In Deuteronomium hoofdstuk 4, vanaf vers 5, maakte Mozes, een generatie na de wetgeving, de volgende opmerkingen:

Zie, ik heb u de verordeningen en bepalingen geleerd, zoals de HEERE, mijn God, mij geboden heeft; om zo te handelen in het midden van het land waarin u zult komen om het in bezit te nemen.

DEUTERONOMIUM 4:5

Wat Mozes zegt, is dat zij als enigen de rechtvaardigste en eerlijkste wetten bezaten waarop enig volk maar kon hopen. Andere volken, zelfs heidense volken, zouden dat zelfs erkennen wanneer ze deze wetten hoorden. Ze zouden zeggen: „Die zijn werkelijk wijs; dit zijn werkelijk rechtvaardige wetten.” Hierop zou Israël zich onder de volken beroemen: dat zij de allerbeste wetten hadden die er waren. Zij hadden een God Die rechtvaardiger was en Die Zich genoeg om hun dagelijks leven bekommerde om tot hen te komen en hun wijsheid en inzicht te geven in de juiste manier van leven.

Dit is inderdaad waar, en daarom is het Engelse gewoonterecht eeuwenlang beïnvloed door de wet van Mozes. De Britten zijn heidenen — in wezen zijn we allemaal heidenen als we geen Joden zijn — en de heidenen zagen deze wetten en zeiden: „Dit zijn goede wetten.” Wanneer we dat zeggen, is het niet alleen maar een vroege, onverlichte kijk op de moraal die zegt dat dit goede wetten zijn. Paulus zelf zegt immers:

de wet is heilig, en het gebod is heilig, rechtvaardig en goed.

Wat dit natuurlijk betekent, is dat we in de wet van Mozes een zo volmaakte maatstaf voor gerechtigheid tegenkomen als maar denkbaar is. Want die maatstaf is niet denkbeeldig; hij is werkelijk. Het is de gerechtigheid die de natuur en het karakter van God Zelf weerspiegelt, en er kan geen hogere maatstaf zijn dan dat. Gods morele maatstaven zijn een weerspiegeling van Hemzelf.

3

De verschillende soorten wetten van Israël

Maar wanneer we de wetten van Mozes lezen, ontdekken we dat daar niet alleen maar een morele maatstaf in staat. Er zijn ook andere zaken doorheen gemengd, want Israël was zowel een nationale als een politieke eenheid, met een samenleving, burgerlijke wetten, een strafrechtelijk stelsel, enzovoort. Iedere samenleving moet die dingen hebben. Dat was Israël, maar zij waren ook een gemeenschap die God aanbad, zoals de gemeente dat tegenwoordig is, de gemeenschap die God aanbidt. Sommige wetten hebben te maken met moreel gedrag, sommige met de procedures voor de aanbidding — wat wij de ceremoniële wet zouden noemen — en sommige met het bestuur van een burgerlijke overheid.

Sommige van deze wetten blijven daarom geldig, en andere niet. We zullen in de wet van God bijvoorbeeld wetten tegenkomen die de ceremoniële procedures voor de aanbidding beschrijven. Die waren bestemd voor een volk dat vóór de tijd van Christus leefde, een volk met een plaats van aanbidding, de tabernakel, met daar een altaar en een priesterschap, en dat dieren meebracht en offerde. Deze rituele wetten hadden te maken met de manier waarop God eiste dat mensen Hem vóór de komst van Christus zouden aanbidden.

Daartoe behoorden alle wetten die verband hielden met rein of onrein zijn, want rein of onrein zijn bepaalde of je wel of geen toegang tot de tabernakel had. Alle wetten over reinheid en onreinheid zijn dus eveneens ceremoniële kwesties. Het zijn geen kwesties van blijvende moraliteit.

4

Morele wetten weerspiegelen Gods karakter

Als iemand zou vragen: „Wat is het verschil? Hoe weet je wat het verschil is tussen een wet die, laten we zeggen, op een morele grondslag berust en een wet die op een ceremoniële grondslag berust?” Dan bestaat daar volgens mij eigenlijk een vrij eenvoudige regel voor. Morele wetten zijn een weerspiegeling van Gods eigen karakter, en Gods karakter verandert nooit. Daarom kan de moraal nooit veranderen.

Toen God de mens maakte, maakte Hij hem naar Zijn evenbeeld.

En God schiep de mens naar Zijn beeld; naar het beeld van God schiep Hij hem; mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen.

GENESIS 1:27

Het was Zijn bedoeling dat de mens zich gedroeg zoals God Zich gedraagt, in elk geval volgens dezelfde maatstaven. De mens heeft niet dezelfde voorrechten die God heeft, en ook niet dezelfde vermogens, maar de mens heeft wel dezelfde verplichting om goed te zijn. Goedheid wordt bepaald door wat God is. Er zijn daarom wetten die eenvoudigweg Gods manier zijn om te zeggen hoe wij even goed moeten zijn als Hij. Deze wetten beschrijven Gods morele karakter zoals mensen dat moeten navolgen.

Het zou niet moeilijk moeten zijn om te zien welke wetten in die categorie thuishoren, want je kunt altijd deze vraag stellen: had deze wet in tegenovergestelde bewoordingen kunnen worden gesteld zonder schandalig te zijn? Neem bijvoorbeeld de wet:

U zult niet doodslaan.

EXODUS 20:13

Had God kunnen zeggen: „Je zult moorden”? Nee, dat had Hij werkelijk niet kunnen zeggen, want moord is onrechtvaardig en onrechtvaardigheid is in strijd met de natuur van God. Gods natuur is rechtvaardig. Hij wil dat wij rechtvaardig handelen.

Wanneer je een onschuldige man doodt, is dat onrechtvaardig. Wanneer je met de vrouw van een andere man naar bed gaat, is dat onrechtvaardig. Wanneer een getrouwde vrouw naar bed gaat met een andere man dan haar echtgenoot, is dat een daad van ontrouw. God is trouw. Ontrouw zijn is in strijd met de natuur van God. Je verbond nakomen, je beloften nakomen — dat is een kwestie van karakter, een kwestie van gerechtigheid, een kwestie van op God lijken.

Nederigheid, gerechtigheid, rechtvaardigheid, trouw, mededogen: er zijn wetten die deze beginselen belichamen en die zo zijn dat ze het tegenovergestelde beginsel zouden belichamen als de wet tegenovergesteld geformuleerd was. Ze zouden wreedheid belichamen. Ze zouden onrechtvaardigheid belichamen. Ze zouden hoogmoed en ontrouw belichamen. Die dingen zijn in strijd met de natuur van God, en daarom hadden die wetten nooit anders gegeven kunnen worden.

Dat zijn wetten die niet willekeurig zijn. Het zijn wetten die rechtstreeks voortkomen uit de onveranderlijke natuur van God. Die dingen bepalen wat de morele verplichtingen voor de mensheid zijn en altijd zullen zijn, want God zal niet veranderen. God is voor eeuwig dezelfde God. Daarom zijn zulke wetten moreel van aard en blijven ze vereisten zolang de mensheid bestaat.

5

Ceremoniële wetten en hun tijdelijke doel

Wat daar interessant aan is, is dat wanneer Jezus de wet van het Oude Testament aanhaalde en die als het ware aan Zijn volk oplegde, en erop stond dat Zijn discipelen die volgden, het altijd wetten waren die een morele grondslag hadden. Ceremoniële wetten zijn gemakkelijk te onderscheiden aan de hand van een andere maatstaf, namelijk deze: had God ze anders kunnen maken zonder Zijn eigen natuur te schenden? Toen Hij Abram bijvoorbeeld opdroeg zijn kinderen op de achtste dag te besnijden, zou het dan een grotere schending van Gods natuur zijn geweest als Hij in plaats daarvan had gezegd: „Ik wil dat je op de tiende dag van je leven je rechterpink bij het eerste kootje afsnijdt”? Dat zou ons vreemd voorkomen, maar besnijdenis zou ons ook vreemd voorkomen als we niet aan het idee gewend waren. Zou het enig verschil maken? Zou het meer in strijd zijn met het soort God dat Hij is? Zou het een schending van Zijn natuur of Zijn karakter zijn als Hij die opdracht gaf in plaats van de opdracht die Hij daadwerkelijk gaf? Nee, het is enigszins willekeurig.

Er is niets moreel verkeerd aan besneden of onbesneden zijn, behalve voor zover God het gebod heeft gegeven. Zijn gebod maakt het tot een morele verplichting, maar Hij had een ander gebod kunnen geven. Het feit dat het gebod anders had kunnen zijn zonder Gods karakter te schenden, betekent dat het een ritueel gebod is. Wanneer Hij zegt dat je op die en die manier een lam moet offeren, zou het dan Zijn karakter hebben geschonden als Hij had gezegd: „Je moet op die en die manier een konijn offeren”? Nee. Hij had die opdracht kunnen geven. Dat zou het morele kompas van het universum niet van slag hebben gebracht, want het heeft geen enkele morele betekenis.

Als God, zoals Hij inderdaad deed, zei dat mensen die een dood lichaam aanraken onrein zijn, is dat dan een morele kwestie of niet? Stel dat Hij had gezegd dat mensen die witgeverfde muren aanraken onrein zijn. Dat had Hij kunnen doen, en het zou evenmin in strijd zijn geweest met Zijn natuur of moraliteit als het gebod dat Hij daadwerkelijk gaf. Ceremoniële wetten zijn in één opzicht willekeurig als het om

eeuwige morele kwesties gaat. Ze zijn willekeurig in die zin dat God een andere reeks ceremoniële wetten had kunnen geven, zonder dat dit ook maar iets aan Hem zou hebben veranderd.

Dat betekent niet dat ze helemaal nergens op gebaseerd zijn. De ceremoniële wetten hebben wel degelijk een grondslag, en er is een reden waarom God ze heeft gegeven zoals Hij dat deed. Het is alleen geen reden die in Zijn morele karakter gegrond is. Het is een reden die gegrond is in Zijn uiteindelijke doeleinden voor de toekomst, want de ceremoniële wetten wijzen symbolisch vooruit naar iets wat God in Christus zou gaan doen. Omdat God een plan had in Christus, bepaalde dat plan in zekere zin voor Hem welke ceremoniën Hij wel en welke Hij niet zou gebieden. Maar Hij had de ceremoniën ook helemaal kunnen weglaten zonder tegen Zijn eigen natuur te zondigen. De ceremoniële wetten zijn in zekere zin willekeurig: God heeft ze gemaakt zoals ze zijn, eenvoudigweg omdat Hij dat wilde, en niet omdat Zijn natuur Hem daartoe dwong.

Zie je het verschil tussen dat soort dingen? Als je een wet van God ziet en vraagt: „Wat zit hierachter?“, en het enige antwoord is: „Dit is een voorafschaduw van iets in het Nieuwe Testament“, dan is dat iets ceremonieels, iets ritueels. Wanneer het Nieuwe Testament werkelijkheid is geworden, zijn die schaduwen in de wet niet langer van toepassing. Ze vormen de manier waarop God van Israël verlangde dat het Hem aanbad, totdat Hij een nieuw verbond bracht dat de geestelijke vervulling van die dingen bracht.

Mensen waren verplicht hun zonen te besnijden totdat Jezus kwam. Nu is de besnijdenis die van het hart, iets geestelijks. Mensen waren verplicht dierenoffers te brengen totdat Jezus kwam. Nu brengen wij geestelijke offers, zoals de Bijbel zegt:

Laten wij dan altijd door Hem een loffer brengen aan God, namelijk de vrucht van lippen die Zijn Naam belijden.

HEBREEËN 13:15

In het Oude Testament moesten ze naar een tempel, een heiligdom, waar de priester het heilige der heiligen binnenging en voor hen bloed sprenkelde. Nu zijn wij de tempel van de Heilige Geest, en onze Hogepriester is de hemel zelf binnengegaan, het geestelijke heilige der heiligen, om daar Zijn bloed te sprenkelen. Met andere

woorden, deze aanbiddingsrituelen in het Oude Testament waren voorafschaduwingen van iets geestelijks. Wanneer het geestelijke is gekomen, zijn die rituelen niet langer nodig.

6

Paulus en het Joodse vertrouwen op rituelen

Toen Paulus zei dat wij niet rechtvaardig worden gemaakt door de wet, had hij het, geloof het of niet, niet over de morele wet, hoewel hij hetzelfde over de morele wet had kunnen zeggen. Maar in de context van Galaten en Romeinen heeft hij het in feite over de Joodse gedachte dat zij rechtvaardiger zijn omdat zij de wet hebben. Zij zijn immers besneden, blijven ceremonieel rein en houden zich aan de bijzondere voorschriften voor de aanbidding die God heeft gegeven. Die wetten zijn de dingen waarvan de Joden dachten dat ze hen beter maakten dan andere mensen.

Paulus wijst er in Romeinen hoofdstuk 2 op:

Jullie Joden denken dat jullie beter zijn omdat jullie de wet hebben. Maar hoe zit het met overspel en diefstal? Zijn er onder jullie geen Joden die overspel plegen en stelen? Wat baat het jullie dan dat jullie de wet hebben? Jullie zijn wel besneden, maar houden je niet aan de wet.

Dat wil zeggen: jullie houden je niet aan de morele normen van de wet.

Waar Paulus op ingaat, is de Joodse mentaliteit die in zijn tijd wijdverbreid was. Hij kende die goed, omdat hij zelf rabbi was geweest. Hij was zelf Farizeeër geweest. Hij kende de mentaliteit van de Jood heel goed. In zijn denken leek de Jood bijna op de heidenen. Bedenk dat de heidense godsdiensten in de meeste gevallen geen morele voorschriften hadden. Ze hadden alleen rituele voorschriften. De Joden waren in hun denken afgezaakt tot die mentaliteit. Ze dachten: 'Wij houden de sabbat, wij besnijden onze kinderen, wij blijven ceremonieel rein en wij eten geen varkensvlees. Daarom zijn wij beter dan de heidenen, die zich niet laten besnijden, de sabbat niet houden en wel varkensvlees eten.' Dat zijn allemaal ceremoniële zaken. Paulus zei dat de wet je geen beter mens maakt. Daarmee bedoelde hij die aspecten van de wet die Israël van andere volken onderscheiden.

7

Goed gedrag, genade en de rijke jongeman

Goed gedrag maakt je wel een beter mens. Niemand zal door goed gedrag gerechtvaardigd worden, want we zijn zondaars. Zelfs als je nooit meer zou zondigen, en als je nooit meer zou stelen, overspel plegen, liegen of iets anders zou doen wat moreel verkeerd is, dan zou je nog steeds behoud door Christus nodig hebben, omdat er zonden op je naam staan. Maar als je je altijd aan de morele wetten had gehouden, zou God je niets kunnen aanrekenen. Er is alleen niemand op aarde die zich ooit aan alle morele wetten heeft gehouden.

Misschien herinner je je dat de rijke jongeman in Mattheüs 19 naar Jezus toe kwam, in Mattheüs 19:16. Hij zei:

En zie, er kwam iemand naar Hem toe en die zei tegen Hem: Goede Meester, wat voor goeds moet ik doen om het eeuwige leven te hebben?

MATTHEÛS 19:16

Jezus zei:

Hij zei tegen hem: Waarom noemt u Mij goed? Niemand is goed behalve Eén, namelijk God. Maar wilt u tot het leven ingaan, neem dan de geboden in acht.

MATTHEÛS 19:17

De man zei tegen Hem:

Hij zei tegen Hem: Welke? Jezus zei: U zult niet doden; u zult geen overspel plegen; u zult niet stelen; u zult geen vals getuigenis afleggen;

MATTHEÛS 19:18

Jezus zei:

Hij zei tegen Hem: Welke? Jezus zei: U zult niet doden; u zult geen overspel plegen; u zult niet stelen; u zult geen vals getuigenis afleggen; eer uw vader en moeder; en: u zult uw naaste liefhebben als uzelf.

MATTHEÛS 19:18-19

In een van de parallelle evangeliën zegt Hij:

Doe dat en je zult leven.

Jezus noemt enkele van de geboden. Trouwens, Hij noemt niet de Tien Geboden. Sommige geboden die Hij noemt, staan in de Tien Geboden, maar een ander niet, namelijk:

u zult uw naaste liefhebben als uzelf.

MATTHEÛS 19:19

Dat staat niet in de Tien Geboden. Jezus zegt niet: 'Houd je aan de Tien Geboden.' De man vroeg: 'Aan welke wetten moet ik mij houden?' Jezus somt snel een aantal morele wetten op: je mag niet moorden, geen overspel plegen en niet stelen; je moet je ouders eren en je naaste liefhebben zoals je jezelf liefhebt. Dat zijn morele verplichtingen. Waarom zijn ze dat? Omdat ze Gods eigen karakter weerspiegelen.

Als je die dingen consequent doet, zul je leven. Het probleem is dat je ze niet consequent doet, en niemand dat ooit heeft gedaan. Dus zul je niet leven. Nu heb je iets anders nodig. Je hebt genade nodig. Je hebt vergeving nodig. Maar het punt is dat Paulus nooit suggereerde dat de morele wetten op de een of andere manier niet langer geldig zijn nu het nieuwe verbond gekomen is. Moraliteit is eenvoudigweg een ander woord voor gerechtigheid in je gedrag, en het is de bedoeling dat we ons rechtvaardig gedragen. Daar hadden alle lessen van Jezus aan Zijn discipelen mee te maken: Hij leerde hun hoe ze zich correct moesten gedragen.

8

Moraal boven rituele godsdienst

Paulus leert dat we door genade behouden worden en niet door werken. De genade van God bedekt natuurlijk alle morele tekortkomingen die we hebben gehad. Maar wanneer Paulus erover spreekt dat we niet onder de wet zijn, en wanneer Paulus zegt dat niemand door de wet gerechtvaardigd wordt, richtte hij zich in de context van Romeinen en Galaten tegen het Joodse denkbild over de wet. Daarmee werden de ceremoniële onderscheidingen bedoeld die Israël afzonderden van de volken. De Joden dachten dat die wet hen beter maakte dan de volken, omdat zij de wet hadden. Zoals we in Deuteronomium 4 hebben gezien, had Mozes iets gezegd wat daar enigszins op leek, toen hij zei:

Jullie wet zal jullie roem onder de volken zijn.

Maar hij had het over de rechtvaardige wetten die ze gekregen hadden, de wetten van het recht, de morele wetten.

Israël dacht dat de wet op de besnijdenis hen beter maakte dan alle anderen, en Paulus moest zeggen dat dit niet zo was. Hij zegt dat in Christus de besnijdenis niets uitwerkt en het onbesneden zijn evenmin iets uitwerkt. Wat wel iets uitwerkt, is geloof dat door liefde werkzaam is. Dat is je morele gedrag: je naaste liefhebben zoals je jezelf liefhebt.

Het punt is dat het Oude Testament geen afzonderlijke kolommen opstelt met: 'Hier zijn de morele wetten en hier zijn de ceremoniële wetten.' Toch ontdek je dat er onder de wetten van nature verschillende soorten wetten zijn. De wetten die noodzakelijkerwijs het karakter van God weerspiegelen, zijn onveranderlijke wetten, omdat Gods karakter onveranderlijk is. Andere wetten hebben betrekking op vormen van aanbidding onder het oude verbond: het brengen van offers, het ceremonieel rein blijven en het naderen tot God bij de tabernakel. Die zijn een tijdelijke regeling die God heeft ingesteld.

Het ironische is dat de Joden van bijzaken hoofdzaken maakten. Dat is waar Jezus de Farizeeën in Mattheüs 23:23 om bekritiseerde. Hij zei:

Wee u, schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars, want u geeft tienden van de munt, de dille en de komijn, en u laat het belangrijkste van de Wet na: het recht, en de barmhartigheid en het geloof. Deze dingen zou men moeten doen en die andere dingen niet nalaten.

MATTHEÛS 23:23

Het afdragen van tienden diende voor het onderhoud van de tabernakel. Tienden afdragen is een ceremoniële wet. Het had te maken met het onderhoud van de Levieten en het priesterschap in de tabernakel. Het maakte deel uit van de ceremonie. Hij zegt:

Jullie betalen inderdaad tienden. Daar letten jullie heel goed op, maar de belangrijkere zaken van de wet laten jullie links liggen: rechtvaardigheid, barmhartigheid en trouw.

Zo zag de godsdienstige kijk van de Joden er in de tijd van Christus zo ongeveer uit. Trouwens, we hebben ook genoeg christenen die zo denken. Ze denken dat het er niet toe doet hoe ze gedurende de week leven, als ze maar naar de kerk gaan, hun tienden geven, de juiste liederen zingen en zich goed voelen terwijl ze naar de preek luisteren. Ze denken dat het eigenlijk niet uitmaakt hoe ze leven. Ze hoeven niet rechtvaardig te zijn, zolang ze maar godsdienstig zijn.

Rituelen hebben met godsdienst te maken. Moraal heeft met gerechtigheid te maken, en God zoekt een rechtvaardig volk. Als we het over moraal hebben... In de moderne samenleving denken mensen daarbij bijna altijd aan seksuele moraal. Maar moraal is eenvoudigweg een term voor de categorie van dingen die van nature goed of verkeerd zijn. Natuurlijk is in onze samenleving het verschil in denken over goed en kwaad waarschijnlijk het opvallendst op het gebied van seksueel gedrag. Maar het gaat niet alleen daarom. Het gaat ook om gedrag tegenover de armen en om vele andere

kwesties: kwesties van medeleven, kwesties van rechtvaardigheid en kwesties van trouw. Dit zijn allemaal morele kwesties, omdat ze te maken hebben met dingen die goed en verkeerd zijn, want God is altijd goed en deze dingen zijn zoals Hij.

9

Voedsel, feestdagen en de sabbat

We zien dus dat er wetten zijn die moreel van aard zijn. Er zijn ook wetten die ceremonieel van aard zijn. In het algemeen zouden we kunnen zeggen dat daartoe alle wetten behoren die te maken hebben met de aanbidding in de tabernakel, en dat omvat ook de ceremoniële dagen. Zoals Paulus het in Kolossenzen 2:16 verwoordde, zei hij tegen de christenen:

Laat dus niemand u veroordelen inzake eten of drinken, of op het punt van een feestdag, een nieuwe maan of de sabbatten.

KOLOSSENZEN 2:16

Waarover?

„Eten of drinken” heeft betrekking op onrein voedsel en op wat je eet en drinkt.

„Een feestdag” duidt op de jaarlijkse heilige feesten.

„Een nieuwe maan” was hun maandelijks viering aan het begin van elke maand.

„De sabbatten” waren hun wekelijkse sabbatvieringen. Hij zei dat dit alles voor die tijd een schaduw was, maar dat de werkelijkheid Christus is. De werkelijkheid is gekomen. De schaduwen waren een voorafbeelding van Hem.

Maar Paulus noemt het voedsel, de voedselvoorschriften en de heilige dagen als zaken die tot de categorie van ceremoniële wetten behoren. Hij gebruikt het woord ‘ceremonieel’ niet, maar het feit dat hij zegt dat ze tijdelijk waren en dat niemand je mag veroordelen vanwege het feit dat je er wel of niet aan houdt, betekent duidelijk dat er geen specifieke morele verplichting is. Anders zouden mensen je terecht kunnen veroordelen als je er niet aan hield.

Je kunt zeker veroordeeld worden wegens immoraliteit. Paulus zei dat, als die man een immorele relatie had met de vrouw van zijn vader:

Ik heb al over hem geoordeeld. Oordelen jullie niet over hem?

Weet je nog wat Paulus in 1 Korinthe 5 zei?

Hebben jullie deze zaak dan niet beoordeeld? Waarom hebben jullie er niet over geoordeeld?

Het is de bedoeling dat je het morele leven beoordeelt van mensen die beweren christen te zijn, maar het is niet de bedoeling dat je ceremoniële zaken beoordeelt.

10

Burgerlijke wetten voor de staat Israël

Er is ook een derde categorie van de wet die we zullen tegenkomen in het gedeelte dat we nu gaan bestuderen. Die derde categorie zouden we burgerlijke wetten kunnen noemen. Bedenk dat ik zei dat Israël niet alleen een gemeenschap van aanbidders was, maar ook een burgerlijk bestuur. Israël droeg drie verschillende petten. Eén daarvan was dat het een rechtvaardig volk moest zijn, wat van alle mensen wordt verlangd.

Trouwens, bij de profeten zien we dat zij godsspraken uitspreken tegen heidense volken: tegen Babel, tegen Moab, tegen Edom en tegen andere volken. Toch bekritiseerden zij de heidense volken nooit omdat ze de sabbat overtraden of omdat ze hun kinderen niet besneden, of om iets dergelijks. Ze bekritiseerden de heidense volken altijd omdat ze gruweldaden en onrecht begingen, geen medeleven toonden, verbonden verbraken en ontrouw waren. Met andere woorden, Gods kritiek op de heidense volken, die Zijn wetten bij de berg Sinaï nooit hadden ontvangen, betrof morele overtredingen waarvan Hij aannam dat alle mensen ze behoorden te kennen.

Alle mensen kunnen beoordeeld worden op grond van de vraag of ze rechtvaardig zijn of niet. Maar Hij veroordeelde hen nooit op grond van de vraag of ze ritueel rein waren, omdat Hij nooit van de heidenen verlangde dat ze dat waren. We

kunnen dus zien dat alle mensen een moreel volk behoren te zijn, en God zal ons veroordelen omdat we onrechtvaardig zijn, tenzij we in Christus vergeving en verlossing ontvangen.

Israël had, net als alle andere volken, de taak om een rechtvaardig of moreel volk te zijn. Het had daarnaast de taak om een gemeenschap van aanbidders te zijn. Daarom gaf God hun bijzondere voorschriften en geboden voor de aanbidding. Dat waren de ceremoniële wetten. Maar bovendien vormden zij een burgerlijk bestuur. Zij waren een politieke eenheid, en daarom moesten zij rechtbanken hebben. Zij moesten een strafrechtsstelsel hebben. Er was niet alleen een wet tegen moord, maar er moesten ook wetten zijn over welke straf de rechters voor moord moesten opleggen.

Als christenen erkennen we nog steeds:

Je mag niemand vermoorden, maar we gaan niet zelf mensen vervolgen die een moord plegen. De gemeente is geen burgerlijk bestuur. De gemeente heeft geen eigen rechtbanken om zondaars te vervolgen. Politieke staten hebben die wel, en Israël was een politieke staat. De gemeente is dat niet. Daarom geldt nog steeds het gebod om je vader en je moeder te eren, want dat is een morele kwestie en alle christenen moeten dat doen. Maar er is geen opdracht aan de gemeente om eropuit te gaan en een tienerzoon te stenigen die zijn ouders onteert. Dat is een burgerlijke kwestie. Dat is een kwestie van de manier waarop de rechtbanken mensen straffen die de wet overtreden.

De enige straf die de gemeente werkelijk hoort op te leggen, is excommunicatie: iemand uit haar eigen gelederen die zich niet wil bekeren, uit de gemeenschap sluiten. Maar de gemeente is geen burgerlijke eenheid, terwijl Israël dat wel was. Zij droegen dus drie verschillende petten, en sommige van hun wetten zijn van toepassing op elk van die rollen.

Zoals ieder volk rechtvaardig en moreel moet zijn, waren er wetten die hun voorschreven hoe ze een rechtvaardig en moreel volk moesten zijn. Maar ze waren ook een bijzonder volk, apart gezet om Jahweh op een bijzondere manier te aanbidden. Daarom hadden ze hun ceremoniële wetten, die hun duidelijk maakten hoe ze dat

moesten doen. Maar ze waren ook een natie die haar samenleving moest besturen, en daarom zijn er wetten die wij burgerlijke wetten noemen. Dus wanneer je die wetten leest zoals:

Een tovenaars mag u niet in leven laten.

EXODUS 22:18

en:

Wie zijn vader of zijn moeder slaat, moet zeker gedood worden.

EXODUS 21:15

dan zijn dat burgerlijke wetten. Zo moesten de rechtbanken binnen een politieke samenleving rechtspreken.

11

Kerk en staat door de eeuwen heen

Wat is tegenwoordig de verhouding tussen die wetten en christenen? Dat is het lastige gedeelte. Het is niet moeilijk om vanuit de Bijbel te zien dat de morele wetten gelden voor christenen en voor iedereen uit alle tijden. De ceremoniële wetten gelden niet, omdat die een bijzondere verzameling wetten vormden die aan Israël werd gegeven terwijl het op de komst van het nieuwe verbond wachtte. Deze ceremoniële wetten wezen vooruit naar de geestelijke werkelijkheden van het nieuwe verbond. Maar hoe zit het met de burgerlijke wetten?

Hier bestaat enige verwarring over, omdat de vroege kerk geen politieke macht had in het Romeinse Rijk. Aanvankelijk was de vroege kerk een vervolgte minderheid. Daarna werden christenen een vervolgte meerderheid, en vervolgens werden ze de heersende meerderheid toen keizer Constantijn christen werd. Er ontstond een nieuwe situatie die gedurende de eerste driehonderd jaar van de kerk niet had bestaan. In de begintijd van de kerk hoefden christenen niet te beslissen hoe ze een natie zouden besturen, omdat ze niet in de positie waren om een natie te besturen. De mensen die de natie bestuurden, waren heidenen die de kerk vervolgden.

Maar toen Constantijn christen werd, werd ook de natie christelijk. De politieke ambtsdragers, rechters, politiemacht, het leger en de rest van het burgerlijk bestuur werden daardoor eveneens christelijk. Dat leidde plotseling tot verwarring. Jezus heeft nooit een burgerlijk bestuur voor Zijn volk ingesteld. Toen christenen met de staat vermengd raakten, werd het verwarrend. In hoeverre moesten christenen hun eigen wetten opleggen aan de mensen in de samenleving?

Zolang iedereen in de samenleving als christen werd beschouwd, wat na verloop van tijd in Europa het geval was, werd iedereen als baby in de Rooms-Katholieke Kerk gedoopt. Het hele continent was zogenaamd christelijk. Als alle mensen christen zijn, dan kunnen christelijke heersers natuurlijk iedereen volgens christelijke maatstaven besturen. Maar wat als je beseft dat niet iedereen christen is? Moeten christenen dan over niet-christenen regeren en hun wetten opleggen? Dat is een moeilijke beslissing, en wij leven in een tijd waarin verschillende christenen die beslissing verschillend nemen.

Aan de ene kant zijn er mensen zoals de wederdopers, die geloven dat de kerk en de staat volledig gescheiden terreinen moeten zijn. De kerk moet zich niet bezighouden met staatszaken. Christenen moeten niet in het leger dienen. Ze moeten geen politieagent zijn. Ze moeten geen rechter zijn. Ze moeten geen machthebber zijn. Waarom niet? De wederdopers geloven dat men daarmee probeert gerechtigheid door middel van de wet op te leggen, iets wat in Israël nooit werkelijk heeft gewerkt. Geen enkele regering heeft ooit betere wetten gehad dan Israël. Toch is het nooit gelukt om hen daardoor tot een rechtvaardig volk te maken, omdat de wet niet in hun hart geschreven stond.

Er zijn in de samenleving enkele perioden geweest waarin christelijke heersers probeerden christelijke maatstaven op te leggen aan een onbekeerde bevolking. Ik meen bijvoorbeeld dat het Oliver Cromwell was die enige tijd Lord Protector van Engeland was. Er was een periode waarin Engeland geen koningen had. Tussendoor was er ongeveer één generatie — ik ben de precieze jaartallen vergeten — waarin een groep puriteinen het land bestuurde. Ze voerden puriteinse wetten in, christelijke wetten, en heel Engeland werd als een puriteins gemenebest onder religieuze wetgeving bestuurd.

Het enige probleem was dat de mensen niet behouden waren. De mensen waren geen christenen. De staat was christelijk, maar de bevolking was niet christelijk, en de mensen maakten er bezwaar tegen en kwamen ertegen in opstand. Zodra Cromwell niet meer aan de macht was, haalden de mensen machthebbers binnen die al die christelijke wetten zouden intrekken. Als je christelijke maatstaven oplegt aan een onbekeerd volk, zal het volk zich daartegen verzetten, net zoals Israël zich tegen de wetten van God verzette, omdat die niet in hun hart geschreven stonden. En zodra ze de christenen uit de macht kunnen zetten, zullen ze hun slechte wetten weer invoeren.

Dit maakt deel uit van ons probleem om te weten wat we met het burgerlijk recht moeten doen. Christenen hebben nu namelijk de mogelijkheid om functies binnen de overheid en de wetgevende macht, enzovoort, te bekleden. Die mogelijkheid hadden ze in de tijd van Jezus en de apostelen niet. Wat moet je doen? Ik kan die vraag niet beantwoorden. Ik vertel je alleen dat hierover verschil van mening bestaat.

12

Reconstructionisme en de Bijbelse wet

Er zijn mensen die geloven dat de kerk een positie binnen de wetgevende macht moet gaan innemen en de natie christelijke wetten moet opleggen, of, zoals sommigen zeggen, Joodse wetten. Dit is de opvatting van degenen die christelijke reconstructionisten worden genoemd. Het christelijk reconstructionisme is tegenwoordig een groeiende beweging. Ze geloven allereerst in het postmillennialisme. Dat houdt in dat op een dag iedereen bekeerd zal worden, of dat op zijn minst hele samenlevingen bekeerd zullen worden.

Ze geloven ook in wat zij deonomie noemen. Deonomie komt van de woorden theos en nomos. Theos betekent God en nomos betekent wet. Deonomie betekent Gods wet. De christelijke reconstructionisten geloven dat er een tijd zal komen waarin alle volken christelijk zijn geworden en vrijwel alle burgers christen zijn geworden. Als gevolg daarvan zullen volken natuurlijk door christenen bestuurd moeten worden. De rechtsstelsels zullen christelijk van aard moeten zijn. Zelfs de wetboeken met strafrechtelijke bepalingen zullen christelijk moeten zijn. Toch heeft Jezus ons geen enkel burgerlijk wetboek gegeven. Maar Paulus zei dat de Joodse wet heilig,

rechtvaardig en goed was. Daarom zeggen de theonomisten dat christenen bereid moeten zijn om de Joodse burgerlijke wetten aan elke samenleving op te leggen, zodra die samenlevingen christelijk worden en de christenen daar aan de macht zijn gekomen. Aan het ene uiteinde van het spectrum hebben we dus de wederdopers, die zeggen dat christenen zelfs helemaal niet betrokken mogen zijn bij iets wat met de overheid te maken heeft. Wij zijn een afzonderlijk volk, vreemdelingen en pelgrims in dit land. Dan zijn er de theonomisten, die zeggen dat we rechtstreeks actief moeten worden binnen de overheid en de burgerlijke wetten die Mozes gaf aan de bevolking moeten gaan opleggen. De meeste christenen in Amerika bevinden zich tegenwoordig ergens tussen die twee uitersten. Wij geloven dat christenen een bepaalde rol hebben in de overheid, maar de Joodse burgerlijke wet aan het land opleggen lijkt een beetje extreem.

Dat zou bijvoorbeeld betekenen dat homoseksuelen gestenigd zouden moeten worden, evenals heksen en kinderen die hun ouders vervloeken, en nog veel andere mensen, zoals mensen die op de sabbat hout sprokkelen. We zouden die mensen moeten stenigen. Er zouden veel misdrijven zijn waarop de doodstraf staat als we die wetten oplegden.

13

Christenen in overheid en leger

Wat is het antwoord? Ik weet dat je erop wacht dat ik je die parel van wijsheid geef. Ik weet het niet. Ik denk niet dat christenen geheel buiten de sfeer van de overheid moeten blijven, om de eenvoudige reden dat ik geloof dat mensen in de overheid soms bekeerd behoren te worden. Ik denk dat iedereen bekeerd behoort te worden. Ook in Bijbelse tijden werd iemand die een overheidsfunctie bekleedde soms bekeerd. Sergius Paulus, op het eiland Cyprus, werd bekeerd, en hij was de gouverneur van het eiland. We lezen niet dat hij zijn functie neerlegde.

Erastus, de schatbewaarder van Korinthe, werd bekeerd. Hij legde zijn ambt inderdaad neer en reisde met Paulus mee. Maar er waren andere overheidsfunctionarissen die bekeerd werden, of die Paulus in elk geval probeerde te bekeren, zoals Festus, Felix en Agrippa. Die mannen bekeerden zich niet, maar Paulus

probeerde hen te bekeren. Stel dat hij hen wel had bekeerd, wat dan? We zien in de Bijbel inderdaad hoofdmannen, militaire functionarissen, die bekeerd werden. We weten niet of zij hun functie bleven vervullen of niet, maar we lezen niet dat hun werd gezegd dat ze dat niet mochten. Daarom is het niet duidelijk.

We geloven beslist dat mensen die een ambt bekleden christen behoren te worden. Als zij christen worden, moeten zij hun ambt dan neerleggen? Dat is moeilijk te beoordelen. Dit is een ethische vraag waarover christenen nog wel enige tijd zullen blijven discussiëren. Ik kan met die onzekerheid leven omdat ik niet van plan ben me verkiesbaar te stellen en ook niet van plan ben het leger in te gaan. Daarom vind ik dat iemand anders zich maar over dat probleem zorgen moet maken.

Ik denk echter wel dat God sommige mensen de ene kant op kan leiden en anderen een andere kant op, zelfs als het gaat om christenen die in een oorlog vechten.

Verschillende christenen hebben verschillende overtuigingen, en het Nieuwe Testament behandelt dit niet rechtstreeks. Als het dus gaat om de toepassing van Joodse burgerlijke verordeningen op de moderne samenleving, rust er op christenen geen rechtstreekse verplichting om zulke dingen op te leggen. Als een christen toevallig wetgever of rechter was, zou hij in die functie natuurlijk wel de verplichting hebben om rechtvaardig wetten te maken en rechtvaardig recht te spreken. De wetten van Mozes zijn rechtvaardig. Dat leidt tot interessante conflicten, misschien niet in ieders gedachten, maar in de gedachten van sommige mensen wel.

Zo komen we bij de hele kwestie van de Joodse wet. Er zijn de morele wetten, de ceremoniële wetten en de burgerlijke wetten. De toepassing van de burgerlijke wetten in deze tijd is zeer onduidelijk en hangt af van wat de juiste rol van christenen ten opzichte van de seculiere overheid behoort te zijn. Maar wat de ceremoniële wetten betreft, hoeven we ons niet af te vragen of we die wel of niet moeten houden. En wat de morele wetten betreft, hoeven we ons evenmin af te vragen of we die wel of niet moeten houden.

14

De nummering van de Tien Geboden

De eerste wetten die God gaf, zijn natuurlijk de Tien Geboden. We zijn in Exodus hoofdstuk 20, waar de Tien Geboden voor het eerst worden opgesomd. Later worden ze opnieuw gegeven, in Deuteronomium hoofdstuk 5. Deze geboden worden door verschillende kerkgenootschappen verschillend genummerd. Sommige, zoals de rooms-katholieken en volgens mij ook de lutheranen, maken van wat ik als de eerste twee geboden beschouw één gebod. En zij maken van wat ik als het tiende gebod beschouw twee geboden.

Ik beschouw vers 17 als het tiende gebod:

U zult niet begeren het huis van uw naaste. U zult niet begeren de vrouw van uw naaste, noch zijn dienaar, noch zijn dienaars, noch zijn rund, noch zijn ezel, noch iets wat van uw naaste is.

EXODUS 20:17

enzovoort. De rooms-katholieken, geloof ik, en de lutheranen, als ik me niet vergis, maken hiervan twee geboden. Het negende gebod is:

Je mag je zinnen niet zetten op het huis van je naaste.

Het tiende gebod is:

Je mag je zinnen niet zetten op de vrouw van je naaste, of op zijn knecht, enzovoort. Wat mij dus één gebod over begeren lijkt, maken de rooms-katholieken tot twee geboden.

Eén reden waarom ze dit hebben gedaan, is dat wat ik als het tweede gebod beschouw, luidt:

U zult voor uzelf geen beeld maken, geen enkele afbeelding van wat boven in de hemel, of beneden op de aarde of in het water onder de aarde is.

EXODUS 20:4

en dat ze dat enigszins verhullen. Ze maken daar geen volledig gebod van. Ze beschouwen het eenvoudigweg als onderdeel van:

U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

EXODUS 20:3

Het houdt daar duidelijk verband mee, maar de Bijbel noemt dit wel de Tien Geboden. Er staan hier dus tien, maar niet iedereen is het erover eens hoe ze genummerd moeten worden. Iedereen zou het erover eens moeten zijn dat al deze woorden hier staan en dat het allemaal geboden van God zijn. Of iemand nu luthers, katholiek of iets anders is, hij moet erkennen dat al deze geboden gegeven zijn en dat ze allemaal in aanmerking genomen moeten worden.

Nu ga ik deze geboden voorlezen, maar het is duidelijk dat we ze pas in de volgende lezing uitvoerig kunnen bespreken. De waarheid is dat ik over de Tien Geboden een reeks van ongeveer twaalf lezingen heb gegeven, want het zou duidelijk moeten zijn dat dat mogelijk is. Elk gebod geeft richting aan een hele stroom van openbaring door de rest van de Schrift heen, en iedere Bijbelleraar die zijn vak verstaat, zou over elk afzonderlijk gebod uren moeten kunnen spreken. Maar daar hebben we op deze school geen tijd voor, dus we zullen ze kort moeten behandelen. We zullen ze kort doornemen en daarna één lezing gebruiken om ze te bespreken.

15

De Tien Geboden gelezen en toegelicht

Exodus 20, vanaf vers 1:

Toen sprak God al deze woorden: Ik ben de HEERE, uw God, Die u uit het land Egypte, uit het slavenhuis, geleid heeft. U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

EXODUS 20:1-3

Vers 3 wordt door de meeste protestanten als het eerste gebod beschouwd. Dan begint in vers 4 een tweede:

Jullie mogen geen godenbeelden maken, of afbeeldingen van wat dan ook in de hemel boven, op de aarde beneden of in het water onder de aarde. Jullie mogen er niet voor buigen en ze niet dienen, want Ik, Jahweh, jullie God, ben een jaloerse God. Ik laat de kinderen tot in de derde en vierde generatie boeten voor de schuld van vaders die Mij haten, maar Ik bewijs barmhartigheid tot in duizend generaties van hen die Mij liefhebben en Mijn geboden naleven.

Ik ga nog geen commentaar geven op al deze woorden, maar ik wil er alleen op wijzen dat het eerste en het tweede gebod veel gemeen hebben. Eén daarvan is dat je helemaal geen andere goden mag hebben:

Jullie mogen naast Mij geen andere goden hebben.

De woorden zouden kunnen betekenen: vóór Mij in rang. Als dat het enige is wat ze betekenen, zou dat niet uitsluiten dat je andere goden hebt die je achter Hem plaatst. Je zou dan veel goden hebben, maar Yahweh is de voornaamste God. Het is duidelijk dat Hij dat niet bedoelt. De uitdrukking

U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

EXODUS 20:3

betekent: in Mijn tegenwoordigheid. Je leeft je leven voor Mij. Je leeft je leven in Mijn tegenwoordigheid. Terwijl je je leven voor Mij leeft, heb je geen andere goden. Je mag in Mijn tegenwoordigheid helemaal geen andere goden hebben. De woorden betekenen dus niet: vóór Mij in rang, of: hoger dan Mij, maar: in Mijn tegenwoordigheid. Geen goden, alleen Mij.

Maar het tweede gebod, dat vergelijkbaar klinkt omdat het maken van afgodsbeelden verbiedt, heeft waarschijnlijk niet dezelfde strekking. Hij heeft al gezegd dat je geen andere goden mag hebben, en dat zou natuurlijk uitsluiten dat je afgodsbeelden als goden hebt. Maar het tweede gebod zou veeleer zeggen:

U zult voor uzelf geen beeld maken, geen enkele afbeelding van wat boven in de hemel, of beneden op de aarde of in het water onder de aarde is.

EXODUS 20:4

Daartoe kwamen ze in de verleiding, en dat is in feite wat ze deden toen ze het gouden kalf maakten. Ze maakten een gouden kalf en zeiden:

Dit is Jahweh.

Ze aanbaden geen andere goden. Ze aanbaden Jahweh, maar ze maakten een gouden kalf om Hem voor te stellen. Het tweede gebod is dus niet slechts een herhaling van het eerste: geen andere goden. Het tweede heeft meer te maken met wat je niet mag doen bij het aanbidden van deze ene God. Je moet niet proberen Hem voor te stellen door middel van gesneden beelden als voorwerpen waarvoor je je neerbuigt. We zullen meer zeggen over het gedeelte over de na-ijverige God wanneer we er later op terugkomen.

Het derde gebod luidt:

U zult de Naam van de HEERE, uw God, niet ijdel gebruiken, want de HEERE zal niet voor onschuldig houden wie Zijn Naam ijdel gebruikt.

EXODUS 20:7

Het vierde gebod:

Gedenk de sabbatdag, dat u die heiligt.

EXODUS 20:8

Het vijfde gebod:

Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land dat de HEERE, uw God, u geeft.

EXODUS 20:12

Het zesde gebod:

U zult niet doodslaan.

EXODUS 20:13

Het zevende gebod:

U zult niet echtbreken.

EXODUS 20:14

Het achtste gebod:

U zult niet stelen.

EXODUS 20:15

Het negende gebod:

U zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste.

EXODUS 20:16

En het tiende gebod:

U zult niet begeren het huis van uw naaste. U zult niet begeren de vrouw van uw naaste, noch zijn dienaar, noch zijn dienaars, noch zijn rund, noch zijn ezel, noch iets wat van uw naaste is.

EXODUS 20:17

16

Verplichtingen tegenover God

We zullen elk van deze geboden wat uitvoeriger bespreken, maar laat me je eerst in grote lijnen iets over deze wetten zeggen. In deze wetten komen verschillende aandachtspunten tot uitdrukking. Een daarvan is natuurlijk je verplichting tegenover God: Hij moet de enige zijn. Waarom? Omdat zij een verbond met God waren aangegaan dat op een huwelijk leek. Een vrouw kan niet meer dan één echtgenoot hebben, en Israël kan niet meer dan één God hebben. Daarom zegt Hij:

U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben. U zult voor uzelf geen beeld maken, geen enkele afbeelding van wat boven in de hemel, of beneden op de aarde of in het water onder de aarde is. U zult zich daarvoor niet neerbuigen, en die niet dienen, want Ik, de HEERE, uw God, ben een na-ijverig God, Die de misdaad van de vaders vergeldt aan de kinderen, aan het derde en vierde geslacht van hen die Mij haten,

EXODUS 20:3-5

Ik ben jaloers als het om zulke dingen gaat. Doe dat niet. En Hij zei:

U zult de Naam van de HEERE, uw God, niet ijdel gebruiken, want de HEERE zal niet voor onschuldig houden wie Zijn Naam ijdel gebruikt.

EXODUS 20:7

wat de eerbied voor en de heiligheid van Gods Naam beschermt. We zullen daar verder over spreken, zodat je weet wat dat werkelijk betekent. Want in ons hedendaagse taalgebruik denken we bij het ijdel gebruiken van de Naam van de Heere gewoonlijk aan een bepaalde manier waarop dat gebeurt, maar dat is niet noodzakelijk het voornaamste wat Hij bedoelde.

Dan is er het sabbatsvoorschrift, dat ook te maken heeft met het aanbidden van God, hoewel je zou kunnen aanvoeren dat dit een ceremoniële wet is die ertussen is gezet. Maar dat zou niet verrassend zijn. De verplichtingen van Israël tegenover God waren allereerst moreel: ze mochten Hem niet ontrouw zijn en geen geestelijk overspel tegen Hem plegen. Maar er was ook een heel stelsel van ceremoniële manieren waarop Hij hun opdroeg te aanbidden. Hij droeg hun op niet te aanbidden door gesneden beelden te maken, maar zij moesten volgens verschillende ceremoniën aanbidden, waarvan de sabbat de voornaamste was. Deze eerste vier geboden hebben dus duidelijk te maken met de noodzaak om God op de juiste manier te eren, op de manier waarop Hij geëerd wil worden.

17

De bijzondere verplichting tegenover ouders

De laatste zes geboden hebben duidelijk te maken met je verhouding tot andere mensen, en je voornaamste verplichting is die tegenover je ouders. Je hebt tegenover alle mensen de verplichting om te doen wat juist is, maar tegenover je ouders heb je een bijzondere verplichting. Waarom? Je staat volledig bij hen in de schuld. Je bestaan heb je eraan te danken dat zij je ter wereld hebben gebracht. En dat geldt zelfs als het van hun kant een ongelukje was. Soms verwekken ouders kinderen zonder dat van

plan te zijn. Maar het feit dat jij hier bent, betekent dat zij de zwangerschap helemaal hebben uitgedragen. Toen ze eenmaal wisten dat je er was, besloten ze je te houden. Ze besloten je te aanvaarden. Ze besloten je niet te doden, terwijl sommige ouders bij zoiets andere beslissingen hebben genomen.

Alleen al het feit dat zij zichzelf, om het zacht uit te drukken, ongemak hebben bezorgd zodat jij kon bestaan, betekent dat je bij hen diep in de schuld staat, zelfs als ze je de dag na je geboorte ter adoptie hebben afgestaan. Maar als je ouders je niet hebben afgestaan en je hebben grootgebracht, hebben ze ook een groot deel van hun gemak en hun vrijheid opgegeven, zodat jij een leven kon hebben. En in de meeste gevallen geven ouders, zoals Jezus zei, graag goede dingen aan hun kinderen, en dat hebben ze dan ook gedaan. Ze gaven je alles waarvan zij dachten dat het goed voor je was, ten koste van zichzelf. Dat geld hadden ze aan hun eigen zaken en aan zichzelf kunnen besteden als ze geen kinderen hadden hoeven onderhouden. Maar ze lieten je toe in hun leven. In de meeste gevallen brachten ze jarenlang offers voor je. Ze gaven hun vrijheid op en hun vermogen om eenvoudigweg onafhankelijk te zijn, zodat ze je op weg konden helpen naar een leven waarvan ze hoopten dat het goed en gelukkig voor je zou zijn. En je staat bij hen in de schuld. Bij niemand sta je zo diep in de schuld als bij hen.

18

De rechten van anderen en het hart

De wet in de Bijbel houdt zich bezig met je verplichting om mensen goed te behandelen. De eerste mensen die je goed moet behandelen, zijn je ouders. Vervolgens: pleeg geen moord, pleeg geen overspel, steel niet en leg geen vals getuigenis af. Dit alles heeft te maken met het eerbiedigen van de rechten van anderen: hun recht op leven en op de eerbiediging van hun huwelijk, bezittingen en goede naam.

Het laatste van deze geboden is ongebruikelijk, omdat het zich richt op zaken van het hart. Alle andere gaan over wat je doet, over hoe je je tegenover God of tegenover mensen gedraagt. Maar het laatste gebod, dat de reeks afsluit, gaat over wat je denkt,

over je begeren. En het is interessant dat er zo'n wet bestaat, want die maakt iets duidelijk wat de andere wetten niet duidelijk maken, namelijk dat God naar het hart kijkt.

De Joden vergaten dit vaak. Ze dachten dat de wet niets meer vereiste dan dat ze zich uiterlijk van moord onthielden of zich uiterlijk van overspel onthielden. Maar God voegde dit laatste gebod eraan toe om te zeggen: „Luister, het gaat niet alleen om hoe je handelt, maar ook om wat je denkt.” Dat ene gebod zegt dus dat God Zich niet alleen bezighoudt met wat je doet, maar ook met wat je wilt doen, wat je neiging is, hoe je hart is en wat er in het verborgen deel van jou omgaat. God kijkt ook daar, en Hij maakt er aanspraak op. Daarom geeft Hij dit gebod over begeren.

Deze Tien Geboden vormen werkelijk het raamwerk van alle wetten. Zelfs de sabbatswet zet binnen de wet als het ware de deur op een kier voor alle ceremoniën die nog zullen volgen. In zekere zin vertegenwoordigt de sabbat de hele categorie van ceremoniële wetten die Israël kreeg om zich eraan te houden.

Nu werden de Tien Geboden niet als wetgeving aan iedereen gegeven. Ze werden aan Israël gegeven. Ik zei dat God van alle mensen verwacht dat ze moreel leven. En Hij oordeelt heidense volken vanwege hun onrechtvaardigheid, hun gebrek aan barmhartigheid, enzovoort. God oordeelt volken wel degelijk vanwege hun immoraliteit. En de meeste geboden in de wet zijn duidelijk wetten met een morele grondslag, maar dat geldt niet voor alle geboden. Het is een vergissing te denken dat de morele wet bestaat uit wat je in de Tien Geboden vindt, en dat de ceremoniële wet bestaat uit wat je buiten de Tien Geboden vindt. Want onder de andere wetten, buiten de Tien Geboden, bevinden zich veel morele wetten. En in de Tien Geboden vind je minstens één ceremoniële wet en ook één wet die over gedachten gaat. Ik geloof niet dat rechtbanken mensen vanwege hun gedachten kunnen vervolgen. Maar God ziet de gedachten nog steeds en vertelt de mensen in dat laatste gebod nog steeds wat Hij van hen verwacht in hun gedachteleven.

19

God als suzerein en Israël als vazal

Maar de Tien Geboden vormden als wetgeving de verbondsbepalingen die God met Israël overeenkwam. Ik sluit eenvoudig af door erop te wijzen dat hedendaagse geleerden altijd dit punt maken: de wetten die God aan Israël gaf, lijken op wat gewoonlijk een suzerein-vazalverdrag wordt genoemd. Dat weten we nu dankzij archeologische ontdekkingen over andere oude samenlevingen in die streek.

In het moderne Nederlands gebruiken we het woord ‘suzerein’ gewoonlijk niet. Het woord ‘soeverein’ is ervan afgeleid. Het oudere woord ‘suzerein’ duidde op een grote koning die vazalstaten onder zich had. Dat wil zeggen: andere volken die hij had veroverd en aan zich had onderworpen, en waarover hij bleef heersen. Dit waren staten die hun eigen interne bestuur hadden, enzovoort, maar die nog steeds schatting moesten betalen aan hun veroveraar, hun suzerein. Het waren vazalstaten. Dat betekent dat ze aan deze grote koning onderworpen waren.

Israël was in de tijd van Jezus aan Rome onderworpen. In zekere zin was dat een verhouding tussen een suzerein en een vazal. Rome was de suzerein en Israël was de vazal. Ze waren ook onderworpen geweest aan Babylon, Medo-Perzië en Griekenland. Een vazalstaat is in zekere zin een staat die tot op zekere hoogte zelfstandig en op zijn eigen voorwaarden functioneert, maar die een vazal van een suzerein is.

Regelingen tussen vazallen en suzereinen kwamen in het Midden-Oosten vaak op kleine schaal voor. Inmiddels zijn er veel suzerein-vazalverdragen ontdekt en onderzocht. Wat geleerden is opgevallen, is dat de wet zoals die hier wordt gegeven, op een suzerein-vazalverdrag lijkt. God zegt: ‘Dit is wat Ik voor jullie heb gedaan. Dit is wat Ik van jullie verwacht.’ Van het volk wordt verwacht dat het ermee instemt, en dat doet het ook.

Hoewel ik niet op de details zal ingaan, zijn sommige mensen bijzonder geboeid door dit hele aspect van het suzerein-vazalverdrag. Ik heb het nooit zo boeiend gevonden als sommigen. Ik wil er niet lang bij stilstaan. Maar ik zou zeggen dat het in elk geval aangeeft dat God verwachtte dat Israël zichzelf zou zien als een vazal onder God,

hun grote Koning. Daarom waren ze verplicht zich te houden aan dit verdrag, of dit verbond, dat Hij met hen sloot. Elke schending daarvan zou als strafbaar worden beschouwd.

We zien bijvoorbeeld in het Oude Testament, in Genesis 14, hoe Kedor-Laomer en enkele van zijn bondgenoten vijf koningen in Sodom, Gomorra, Zeboïm en die andere plaatsen hadden onderworpen. Hij was hun suzerein geworden. Twaalf jaar lang hadden ze hem schatting betaald. Toen kwamen ze in het dertiende jaar in opstand en betaalden ze niet langer. Dat werd beschouwd als een schending van het verdrag. De vazalstaten waren in opstand gekomen. Daarom trok de suzerein erheen om het verdrag af te dwingen en hen te straffen.

Dat is in zekere zin het soort verdrag dat God met Israël sloot. Het lijkt er in elk geval op. Je zult nooit een commentaar op Exodus vinden dat daar niet op wijst. Dat komt doordat dit een van die dingen is waarvan moderne geleerden zich bewust zijn geworden, maar die mensen in vroegere tijden niet wisten. De archeologie had toen nog niet zoveel over oude samenlevingen ontdekt. We beseffen nu dat de structuur van het verbond in Exodus niet volkomen uniek is, omdat die de patronen volgt van de gebruikelijke suzerein-vazalverdragen uit die tijd.

Nu ik dat gezegd heb, zullen we er niet verder bij stilstaan. We willen meer kijken naar de inhoud van de wet dan naar die structurele overwegingen. We komen erop terug en zullen die Tien Geboden iets grondiger onderzoeken.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Psalmen 1:2
- Psalmen 119:98-100
- Romeinen 7:12
- Deuteronomium 4:5
- Genesis 1:27
- Exodus 20:13
- Hebrëeën 13:15

- Mattheüs 19:16
- Mattheüs 19:17
- Mattheüs 19:18
- Mattheüs 19:18-19
- Mattheüs 19:19
- Mattheüs 23:23
- Kolossenzen 2:16
- Exodus 22:18
- Exodus 21:15
- Exodus 20:17
- Exodus 20:4
- Exodus 20:3
- Exodus 20:1-3
- Exodus 20:7
- Exodus 20:8
- Exodus 20:12
- Exodus 20:14
- Exodus 20:15
- Exodus 20:16
- Exodus 20:3-5

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.